

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

УДК 378.14.064.2(045)

Мойсеєнко Р.М., кандидат педагогічних наук, доцент

УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ ВІДНОСИН
«ВИКЛАДАЧ – СТУДЕНТ»

Розвиток українського суспільства на засадах загальнолюдських цінностей і національних пріоритетів вимагає розробки нових методологічних підходів до професійної освіти, в центрі яких – формування духовності особистості, накопичення культурного потенціалу суспільства. Навчання, метою якого є всебічно розвинена особистість із сформованим належним чином інтелектом, передбачає перетворення учнів із засобу в мету, з об'єкту в суб'єкт діяльності; гуманізацію відносин у системі «викладач-студент» на основі співпраці і співтворчості.

Одним із кроків до нових технологій в освіті є перебудова механізмів педагогічної взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу. На необхідність взаємодії між вчителем і учнями вказували Ш.А.Амонашвілі, В.О.Сухомлинський, Ю.Н.Кулюткін, Л.В.Кондрашова. Д.Хазард тощо.

Так, сутність взаємодії Ш.А.Амонашвілі вбачає в тому, що це процес, який визначається здатністю педагога встановлювати контакт і взаєморозуміння з учнями [1, с.111]. На думку Ю.М.Кулюткіна, це – «процес спільного пошуку й дії, у результаті якого, з одного боку, в учнів формуються особистісно здобуті знання, а з іншого – розвивається професійна майстерність учителя».

У своїх дослідженнях Л.В.Кондрашова зосереджує увагу на таких моментах, як створення ситуації психологічної єдності; забезпечення можливостей самовираження особистості; неявне керування ініціативою учнів [3, с.44].

Всебічне вдосконалення рівня професійної підготовки вчительських кадрів потребує вирішення цілого комплексу завдань, серед яких одне із центральних місць посідає педагогічна взаємодія у системі відносин «викладач – студент». Специфіка навчально-виховного процесу вищої школи визначається сутністю, змістовною стороною педагогічної праці, що містить у собі елементи взаємодії між людиною, яка вже володіє суспільно-історичним досвідом, культурою, і людиною, що сприймає цей досвід та опановує культурні цінності, накопичені людством. Отже, найважливішою особливістю педагогічної праці є процес взаємодії між суб'єктами навчальної діяльності.

Під професійно-педагогічним спілкуванням ми розуміємо систему взаємодії викладача та студента, метою якого є обмін інформацією, пізнання особистості та виховний вплив. Педагог виступає при цьому як організатор, активний учасник та керівник цього процесу.

Підкреслюючи значимість виховних та дидактичних функцій педагогічної взаємодії О.М.Леонтьєв зазначав, що «оптимальне педагогічне спілкування – це таке спілкування, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації учнів та творчого характеру навчальної діяльності для формування особистості, забезпечує благодійний емоційний клімат навчання, керування соціально-психологічними процесами у колективі та дозволяє максимально використовувати особистісні якості вчителя». Педагогічна взаємодія, на його думку, є засобом вирішення навчально-виховних завдань, система соціально-педагогічного забезпечення ефективності виховного процесу [4, с.18].

Як свідчить досвід, обираючи метод педагогічної взаємодії та вірно оцінюючи ситуацію, викладач не завжди спроможний комунікативно забезпечити саму взаємодію тобто практично реалізувати її у процесі спілкування. Обрані методи педагогічного впливу

реалізуються через спілкування, а тому викладачу необхідно осмислено будувати цей процес, прогнозувати його результати.

Проведене анкетування серед молодих викладачів показало, що більшість із них не вважають комунікативну задачу необхідним педагогічної взаємодії. При цьому враховуючи інші компоненти такі як, педагогічне завдання, систему методів навчання та виховання для її вирішення, а також педагогічний вплив. На основі аналізу результатів дослідження можна стверджувати, що для викладача дуже важливо усвідомлювати комунікативні задачі як інструментальний компонент педагогічної взаємодії, будувати модель запланованої взаємодії.

Важливою умовою моделювання спілкування є забезпечення емоційної єдності педагога та студента, яка допомагає викладачеві заздалегідь передбачити можливу атмосферу заняття, відчути рівень можливих взаємовідносин та перспективу їх розвитку, створювати дійсно творчу атмосферу. Прикладом використання методів і форм педагогічної взаємодії є досвід А.С.Макаренка, який довів, що доцільність обраних методів визначається вмінням організувати правильну ситуацію спілкування та забезпечити сприятливий клімат педагогічної взаємодії.

Педагогічна взаємодія викладача і студентів матиме емоційних потрібні результати, якщо на занятті буде враховуватися емоційно-вольовий фактор, а саме, використання емоційних почуттів для створення сприятливого клімату у навчальній та позааудиторній діяльності, вдосконалення культури почуттів, накопичення професійно-емоційного досвіду. Емоційний досвід у поєднанні з вольовими рисами особистості забезпечують активність та її творчість, бо у вольових якостях втілюється активність і здатність особистості до саморегуляції, свідомого мобілізуючого зусилля.

Наступною умовою ефективності педагогічної взаємодії є врахування умов та структури запланованого спілкування. Особливість професійно-педагогічної взаємодії полягає в тому, що ініціативність у цьому процесі є способом керування спілкуванням. Таким чином можна стверджувати, що соціально-психологічному плані керування пізнавальним пошуком на занятті та поза ним під час спільної творчої діяльності викладача та студентів відбувається через вірно сплановане та організоване спілкування.

Високого рівня професіоналізму в культурі взаємин досягає той вчитель, який розглядає спілкування як двобічний процес, коли його учні стають повноправними партнерами спілкування. Цілком природно, що налагоджувати такі контакти потрібно не епізодично, а постійно, інакше вчитель ніколи не переборе психології пристосовництва, байдужості. не зуміє сформулювати творчо ініціативних людей.

Особливості контактів у системі «викладач – студент», їх діалогічний характер вимагають цілеспрямованого вивчення, чіткого уявлення майбутнього вчителя про свої особисті можливості, комунікативні вміння, що забезпечують більш ефективно здійснення корекційно-виховної роботи.

Професійно-педагогічна взаємодія у системі відносин «викладач – студент» висуває значні вимоги до комунікативної культури викладача. Огляд наукових розробок філософів, психологів та педагогів показав, що проблема формування комунікативної культури була у центрі уваги протягом багатьох десятиліть і на сьогодні залишається актуальною[5].

Професійна педагогічна діяльність викладача повинна містити у собі вміння налагоджувати контакти з усіма учасниками навчально-виховного процесу, бо справжня професійно-педагогічна діяльність, важливішою складовою якої є педагогічне спілкування, неможлива без наявності у викладача високого рівня комунікативної культури.

Особливу увагу у процесі організації педагогічної дії слід приділяти розвитку оцінки й самооцінки, контролю та самоконтролю, що сприяє формуванню вмінь самостійно виконувати розумові дії планування, саморозвитку й рефлексії власної діяльності. З цією метою можна пропонувати виконання завдань на самопізнання, самовизначення, спільний розвиток, самореалізацію [2]. Процедура виконання завдань закінчується оцінкою

комунікативних і організаторських здібностей та з'ясуванням рівня суб'єктивного контролю, а отримані результати дають змогу намітити шляхи й засоби самокорекції.

Підводячи підсумок слід сказати, що професійна діяльність викладача вищого навчального закладу являє собою певну систему різноманітних взаємин зі студентами, колегами. Професійна діяльність вимагає наявності професійного спілкування, але спілкування викладача та студентів наповнюється своїм специфічним, загальнозначущим для обох сторін змістом. Це особливий, дуже важливий для педагогічної діяльності засіб вирішення навчально-виховних завдань, що має свої особливі риси, які дозволяють говорити про рівень розвитку культури спілкування викладача і студентів.

Література

1. Амонашвили Ш.А.Здравствуйте, дети! / Ш.А.Амонашвили. - М.,1983.
2. Библиотека журнала «Директор школы».–М.:Сентябрь. –1999. - №3 – С.108-114.
3. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе /Л.В.Кондрашова.-Кривой Рог:КГПУ, ИВИ. – 2000. – 170с.
4. Леонтьев А.Н. Педагогическое общение /А.Н.Леонтьев. – М.:Знание,1979. – 46с.
5. Садова В.В.Формування комунікативної культури вчителів початкових класів у процесі методичної роботи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.04» Теорія і методика професійної освіти»/В.В.Садова. – Харків, 2000. – 18с.

УДК 316.6:378(043)

Вілюжаніна Т. А., кандидат психологічних наук

РЕСУРСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ВНЗ

Сучасний розвиток українського суспільства, що характеризується зростанням напруженості, обумовленим невідповідністю досить високого рівня інтенсивності соціальних, економічних, політичних, духовних змін можливостям людей адаптуватися до них, а також низьким рівнем якості життя, визначає постанову і вирішення проблеми психологічної безпеки (ПБ) людини як одного зі значущих напрямів психологічної науки.

Психологічну безпеку людини визначають, в більшості випадків, як стан захищеності свідомості. Потреба в освоєнні цього поняття в контексті забезпечення високої ефективності професійної діяльності стає все більш актуальною. Виникла об'єктивна необхідність вивчення особливостей розвитку суб'єкта професійної діяльності, його професійно-особистісного потенціалу. У цьому контексті необхідно виявити і нейтралізувати явища і феномени, які становлять загрозу психологічної безпеки суб'єкта навчально-професійної діяльності - студента. Можуть бути небезпечними невіддале професійне самовизначення, стреси у навчальній діяльності, умови навчання, що не відповідають нормам безпеки і т.д. [3].

Психологічна безпека, що виявляється, зокрема, в адаптивності людини, в його готовності до прийняття рішень, не тільки все більшою мірою набуває значущості у навчальній діяльності студента, а й, будучи результатом психічної активності суб'єкта, впливає на формування його особистісних якостей. Крім того, вивчення особливостей процесу формування психологічної безпеки дозволить виявити сукупність стійких мотивів навчально-професійної діяльності, що необхідно для визначення умов майбутнього ефективного функціонування людини в професії.

Представляється надзвичайно актуальним розкриття сенсу феномену психологічної безпеки в контексті індивідуально-типологічних і особистісних характеристик, розвитку мотиваційних процесів суб'єкта діяльності, його готовності до професійної діяльності в сучасних умовах, забезпечення належної якості життя. У цілому, психологічна безпека є **похідною** категорії «якість життя», тому що вона формується в рамках певної якості життя, детермінованої інформаційними, економічними, психологічними впливами освітнього середовища.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XIII підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

04 лютого 2011 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
члена-кореспондента Філологічного товариства «Парнас» Афінівської академії,
члена-кореспондента Пелоританської академії
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2011

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2011. – 408 с.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 4 від 29.12.2010)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., член-кореспондент НАПН України, доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Брігченко Г.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., к.е.н., проф.; Бушаков В.А., д.філол.н., проф.; Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Оленіч Т.С., д.філос.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д.культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Яремчук І.Г., д.е.н., проф.

Збірник містить матеріали XIII підсумкової (2010 р.) науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 04 лютого 2011 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні питання розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології тощо.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

© Маріупольський державний університет

ПРОФЕСІЙНОЇ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ.....	174
Рудницька Г.В. ФАКТ І ПОДІЯ В ЖУРНАЛІСТИЦІ.....	176
Рогожина В.В. КІЛЬКА ШТРИХІВ ДО ІСТОРІЇ РЕКЛАМИ У ПРИАЗОВ'І: ЯРМАРОК ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ РЕКЛАМНИЙ ПРОСТІР.....	178

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Косенко Ю.М. СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	181
Брежнєва О.Г., Щербакова К.Й. МІСЦЕ ВАРІАТИВНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	183
Демидова Ю.О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДНЗ.....	186
Бойко О.В. ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ МОВЛЕННСВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	188
Бурова О.Г. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	191
Яйленко В.Ф. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РОБОТИ З МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	194
Доманова О.О. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ІТАЛІЇ.....	196

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Белла М.В. ГИПЕРТЕКСТОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ТЕКСТА.....	200
Гончарова З.В. ИРОНИЯ В ТЕКСТАХ СОВРЕМЕННЫХ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ.....	202
Гримайло Н.В. НАЗВИ ЕМОЦІЙ З ГРУПИ СМУТКУ В АНГЛОМОВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРАЦЯХ.....	204
Плотников С.А. ПРАВОСЛАВНАЯ КУЛЬТУРА И КУРС ИСТОРИИ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (О ПРОЕКТЕ СПЕЦКУРСА).....	207
Прохореня С.И. РУССКО-УКРАИНСКИЙ «ЛИНГВОМИКС»: ПРИЧИНЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	208
Ситникова Е.В. СИНОНИМИЯ И ВАРИАНТНОСТЬ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ.....	211

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Семашко Т.Ф. ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ КОЛОРАТИВА <i>СИНИЙ</i>	214
Романенко Л.В. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ТВОРАМИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У ДИТЯЧИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ.....	216
Мороз О.А. МЕТОНІМІЯ ЯК КОГНІТИВНО-ОЦІННА ХАРАКТЕРИСТИКА ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ І ЧАСУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ В.В.ВИННИЧЕНКА «СОНЯЧНА МАШИНА»).....	218
Дворянкін В.О. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ —НОМІНАЦІЙНИЙ ПРОЦЕСІ.....	220
Федюшина І.В. МАТЕРИНСЬКИЙ АРХЕТИП ЯК СКЛАДОВА МІФОЛОГЕМИ РОДУ У ПОЕТИЧНОМУ ПРОСТОРІ ГАННИ ЧУБАЧ.....	223

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Мойсєєнко Р.М. УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ ВІДНОСИН «ВИКЛАДАЧ – СТУДЕНТ».....	226
Вілюжаніна Т.А. РЕСУРСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ВНЗ....	228
Задорожна-Княгницька Л.В. ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	231
Генералова О.М. АДАПТАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ШЛЯХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	233
Трофимова Т.Г. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДА ІНТРОСПЕКЦІЇ В	